

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

PERFIL

MIKHAÏL BULGÀKOV (1891-1940) HA PASSAT A LA HISTÒRIA GRÀCIES A LA SÀTIRA DEMOLIDORA I IRREVERENT D'EL MESTRE I MARGARIDA' I LA 'NOUVELLE' 'COR DE GOS'. EDICIONS DE 1984 EN PUBLICA ARA ELS CONTES

Mikhaïl Bulgàkov, el tsar de tots els humoristes

MARINA ESPASA

“Quinze mil sis-cents tretze malalts. Dos-cents hospitalitzats, i només sis s’han mort”. Aquest és el balanç de l’any

que el jove metge Bomgard, de 24 anys i acabat de llicenciar, passa en un poblet de la Rússia profunda. El jove i encara inexpert abandona Moscou i agafa trineu i botes per recórrer les verstes nevades que el conduiran fins al poble on l’han destinat a fer de metge rural. Allà només comptarà amb l’ajuda d’un assistent i dues llevadores per curar-ho tot i tothom: nens amb ferides purulentes als ulls, dones que van de part amb el fetus de través, noies tallades per la meitat per les màquines de treballar la terra i homes malalts de sífilis. No hi ha electricitat, no hi ha grans equips mèdics i

tot se soluciona a base d’oli de càmera, pinces hemostàtiques i traqueotomies improvisades. El jove Bomgard, que arriba clenxinat i amb la intenció d’afaitar-se cada dia, acaba barbut i amb els ulls extraviats: es mira al mirall i gairebé ni es reconeix. En un any ha hagut d’assumir la responsabilitat de salvar vides i ha hagut de bregar amb la soledat més extrema.

Després dels set primers contes, arriba *Morfina*, un relat més llarg i que els fa de contrapunt: quan ja tornem a ser a la capital del districte i podem celebrar la presència de bombetes als sostres de les cases i de microscopis als hospitals, arriba una carta que fa que el doctor torni a agafar el tren, el carro i les botes i corri sota el fred i la neu. Però és massa tard. El seu substitut s’ha mort. Quan llegeixi el dietari que ha deixat el doctor Poliakov entindrà que el jove metge s’havia convertit en morfinòman i havia acabat sucumbint a l’addicció a aquesta substància. Al final de les notes, el doctor Bomgard afirma que són dignes de ser publicades. El que són dignes és d’haver estat escrites per aquest gran escriptor que és Bulgàkov, que aconsegueix expressar la solitud angoixada de l’addicte amb precisió clínica. El relat funciona com a mirall dels precedents perquè la feblesa en què no va caure el jove doctor és la que ha condemnat el seu substitut: “No m’importa res, no necessito res, i cap lloc no m’atrau”. Ara sí que el doctor Bomgard entén la magnitud de la seva proesa.

Qui hagi arribat fins aquí pot pensar: “¿Però Bulgàkov no és tan divertit i irreverent?, no és l’autor d’*El mestre i Margarida*?” Que no es preocupi, perquè, si no li fan angúnia els cranis de nens tallats amb una serra, es divertirà, i molt, assis-

MORFINA. RELATS D’UN JOVE METGE MIKHAÏL BULGÀKOV. TRAD. JAUME CREUS. EDICIONS DE 1984. 160 PÀG./16 €

tint als patiments del doctor Bomgard, que resulta ser un angoixat i un neurastènic, gairebé una caricatura woodyallenesca del professional de la medicina: cada nit somia que els malalts tornen i li reclamen que no els ha curat bé i, quan està a punt d’emetre un diagnòstic, veu una figura enorme i fosca que li diu: “Ahà, torna el teu diploma!” Quan sent segons quines acompanyants repel·lents dels malalts, no pot evitar pensar: “Seria bo que aquestes velletes no hi fossin, al món”. I és capaç de fer broma sobre un nen que ha perdut un ull. Un sentit de l’humor únic combinat amb unes angoixes molt fortes que li impedeixen agafar el son cada nit. És en algunes de les reflexions en veu alta que fa abans d’aconseguir caure adormit en què es poden llegir les inquietuds i inseguretats del jove Mikhaïl Bulgàkov.

I després hi ha l’estil, que s’imposa, majestuós i en silenci, com una tempesta de neu. Res no hi sobra, res no hi falta. A les descripcions no hi ha presumpció ni pobresa. Els relats, publicats en revistes mèdiques o literàries russes dels anys vint, eren els primers passos d’un jove aspirant a escriptor, però ja són perles. Contenen cites de llibres o d’autors que segur que l’autor admirava, però a la seva manera. Al conte *La tempesta de neu* (i que té il·lustres precedents amb el mateix títol, de Tolstoi, de Puixkin i de Txékhov), el metge, atrapat dins d’un carro per una borruçada terrorífica i convençut que és prop de la mort, encara té una última ocurrència: “Tot d’una, vaig recordar algunes narracions i sense saber ben bé per què vaig sentir ràbia envers Lev Tolstoi”. Llegir els mestres per enrabiar-s’hi: vet aquí el que poden fer amb Bulgàkov, el tsar de tots els humoristes. ♦

“L’ESTIL S’IMPOSA, MAJESTUÓS I EN SILENCI, COM UNA TEMPESTA DE NEU. RES NO HI SOBRA, RES NO HI FALTA. A LES DESCRIPCIONS NO HI HA PRESUMPCIÓ NI POBRESA”

WIKIPEDIA

EL SECRET DE...

Marina Espasa

Tal com riu Marina Espasa –una riallada seca i que et sorprèn– és tal com és d’exuberant i boig el seu debut, *La dona que es va perdre* (Empúries). Un galimaties de dimensions paral·leles, fotomatons que et canvien el sexe i una civilització de talps que vol envair el món des de les Glòries, a Barcelona.

El primer que demano a Espasa és que em digui on és el paisatge que descriu a la pàgina 156 del llibre. ¿Un camp de blat a Barcelona? On s’és vist això? Doncs sí, existeix: a la plaça de les Glòries,

a la confluència entre la Diagonal i la Gran Via, a tocar de la Torre Agbar. Un camp de blat daurat a l’estiu, verd a la primavera, sec a l’hivern, assegura Espasa. Enmig del camp, hi ha una gran torre de respiració amb forma de periscopi. D’allà sortiran els talps cap a la conquesta dels humans.

Barcelona és un dels escenaris de la novel·la, l’altre és Sant Jaume d’Enveja, al delta de l’Ebre. L’Àlicia estiueja en una casa pintada de groc, una palmera i un pou en aquest poble. És la casa familiar dels Espasa, on es va establir

procedent de Lleida l’avi de la Marina, Ramon Espasa, com a metge del poble. De fet, un carrer del poble porta el nom del seu avi; a *La dona que es va perdre*, un carrer porta el nom de l’Àlicia. La placa del carrer de l’Àlicia està mig coberta per cables –motiu de queixa de l’Àlicia a l’Ajuntament–, com també ho està la placa del carrer Ramon Espasa –la Marina encara no s’ha queixat.

Dic a Espasa que el capítol de *La dona que es va perdre* que més m’agrada és aquell en què un corb descriu com s’alimenta de cada-

CRISTIAN SEGURA

EL PERSONATGE DE LA NOVEL·LA D’ESPASA ESTIUEJA A LA CASA FAMILIAR DELS ESPASA

vers humans: “Us buscava en basals de sang, degollats, accidentats o, premi especial, penjats d’un arbre, costum que malauradament heu anat perdent. No sabeu el plaer que suposava notar el balanceig dels cossos sota les meves potes mentre els deixava els ulls més foradats que didals de cosir”. Aquest fragment està inspirat en la *Balada des pendus* –Balada dels penjats–, el poema més conegut de François Villon, que Espasa coneix de memòria perquè de petita l’havia de recitar a l’Aula, la seva escola. ♦